

“Aquest país necessita indignar-se”

Obriu el llibre amb una citació de Bohumil Hrabal...

—L'estil de la novel·la, arravatat i a tota velocitat, està inspirat precisament en *Jo he servit el rei d'Anglaterra*, de Hrabal, que és possiblement l'autor que més m'interessa des de fa temps, perquè m'ha fet trobar l'oralitat de la narrativa.

—**“Qui tinga orelles per a escoltar, que escolte”, comenceu. Escoltar? No es tractava de llegir?**

—[Somriu, murri.] La literatura és plagi. I tu, en certa mesura, vas seguint la petjada dels que t'han interessat. Mira el principi de la novel·la de Hrabal: “Escolteu bé el que us diré ara.”

—**Fa la sensació que és un llibre que es podria llegir en veu alta, com una rondalla, amb cançons incloses.**

—He utilitzat aquesta manera de contar que tenen algunes persones, que se'n van per quaranta caps i després tornen i tornen i vinc i vaig, avant, arrere, ara recorde que... És una manera molt popular de narrar, i és una estructura literària, també, encara que possiblement no siga de les més usades. El discurs oral permet aquesta immediatesa i, fins i tot, més que escriure-la diríem que l'hem enregistrada, la història.

—**El narrador té molt mala bava...**

—És realment el protagonista de la novel·la, i té una força especial. Li vaig empeltar part d'un sentiment meu, que és la indignació. Aquest experiment ja l'havia fet a *La lluna vista des de la Terra a través de la tele* (aquell llibre va ser una mena de camp de proves): allà vaig traslladar el meu escepticisme d'aquell moment a un personatge i a una història. Ara és la indignació, el que marca la novel·la, la ira per la destrucció de la ciutat de Xàtiva i de la seua horta.

—**En algun moment deixa anar uns “cabrons” i “fills de puta” que queda descansat...**

—Això forma part de l'oralitat, i del discurs del protagonista, en aquest cas. Quan algú està realment irat, el que no acaba dient és “collins”.

—**És una venjança, aquest llibre?**

—No, en absolut. No crec que la literatura permeta venjar-se de ningú. No

Toni Cucarella (Xàtiva, 1959) ens presenta ‘Heretaràs la terra’ (Ed. 3i4), novel·la escrita en ritme furiós, biografia per dir en veu alta, elegia irada per al desassossec.

sé si amb el temps, potser, quan algú es mirarà aquesta novel·la la relacionarà amb els actuals polítics de la ciutat de Xàtiva. Però, si bé ho mires, al poble del

costat, que hi mana un altre partit, hi estan fent la mateixa devastació. No he volgut fer una història local, malgrat que focalitze, com en tota la meua no-

vel·lística, en la ciutat de Xàtiva i el seu entorn, que és el que tinc interioritzat. La intenció és que el que explique siga comprensible en qualsevol lloc del món, que tothom pugui entendre els dramas i les alegries i els odis i les manies de la gent d'ací.

—**Diguem que sou “glocal”...**

—Ara en diuen així, sí... Però és que els autors de la literatura més universal parlen del que passa a la porta de sa casa, que és el que coneixen. La gent que col·loca una situació a Nova York —on no ha estat mai— o en qualsevol gran ciutat perquè pensa que el que hi passa és més transcendent, crec que s'equivoca i acaba pecant precisament de provincianisme.

—**Qui és Vicent Morell, el biografiat?**

—Podríem dir que és una mena de metàfora dels valencians: un ser sense ser, sense decisió, un ací caic allà m'alce, que no sap si ha nascut baix d'un pi o dalt d'un campanar. Ell no fa: li passen coses. Cento Morell és això, i també un llaurador. Dels que ja no queden. Com el meu sogre, per exemple, que s'estimava la terra amb deliri, que no entenia el món sense la terra, i que fins a l'últim dels seus dies va anar al bancalet a mirar-se'l i a fer-hi la faena que fóra. D'això parla la novel·la, també: de la vinculació amb la terra, que hem perdut, del record d'aquella terra que s'ha esvaït.

—**Al bancal, Cento Morell hi té “una esponerosa figuera cucarella”.** L'hi heu posada a posta, la varietat?

—Clar! El cognom sembla que provenia de Ripoll i que, a l'escut corresponent, hi tenia una figuera. Ara no en queden, de figueres cucarelles. Potser he llegit en alguna banda —un poema de Biel Mesquida?— que n'hi ha a les Illes...

—**Doncs sí algú en té, que us avisi!**

—Sí [torna a riure], perquè la pugui plantar, que la figuera s'agarrar bé.

—**Hi ha un altre personatge, Bernat Català, cert contrapunt de Cento, que diu: “Aprèn la lletra, que la terra no sols es treballa amb les mans i les fermentes.”**

—Això seria un “avís per a valencians”: està molt bé sentir-se del país, però hi ha coses que també hem de saber d'on vénen. I és el que explica el Bernat Català. Hi ha una dita que sem-

bla que és africana i que se'ns pot aplicar als valencians: a algú que no sap d'on ve, no li preguntes a on va. De fet, hi trobes tres línies argumentals, en la novel·la: una, la història trista d'amor entre Vicent Morell i sor Juana Inés de la Cruz; l'altra, la denúncia de la devastació de l'espai viscut, i finalment, una mena de metàfora sobre com som els valencians.

—**El treball lingüístic ja és marca de la casa: és forja o recuperació?**

—De tot. Hi ha una part de recuperació i una altra de construir el propi llenguatge literari. Si escrius des del punt de vista de l'oralitat, has de treballar molt la llengua del carrer —no la d'ara, òbviament, que està molt deteriorada— per traslladar-la a un món literari particular. Jo he començat a trobar la meua llengua literària gairebé a partir de les quatre últimes novel·les. Està basada en la llengua popular amb el benentès que la idea no és quedar-se tancat en una llengua purament antropològica, per a ús i abús de la gent que vivim en aquest rogle d'ací, sinó conjuminar aquesta oralitat, que fa que els personatges siguen coherents, amb la llengua de conjunt que és el català. Vull ser entès perfectament per tota la gent del domini lingüístic.

—**Si reclameu cert esforç als lectors, també s'agraeix: de vegades sembla que se'ns tracti com a menors d'edat literaris...**

—D'això en diuen “escriure amb sobrietat”, no? Sembla que el fet de poder exposar sobre un text els matisos de les paraules és un demèrit, per a alguns crítics. Busquen una llengua sòbria, diuen, “con-ci-sa”, i realment el que estan demanant és “una llengua que jo pugui entendre, que sé poquet”.

—**I ara, quan aneu pel carrer, us segueixen els personatges?**

—Mentre estàs escrivint, els veus asseguts per casa, te'ls trobes. La literatura té aquesta particularitat [riu]. Treballem amb material humà. Sovint veus alguna persona, o fotografies, que t'inspiren. De vegades, per exemple, quan vas al cementeri, a més de veure-hi la família —que n'hi tinc, per desgràcia, uns quants, allà, i m'agrada visitar-los—, mentre vas passant davant d'aquelles cares, sempre penses que hi ha alguna història per contar.

—**“Tot el que es viu i s'escriu és tautologia d'altres vides i refregit**

d'altres llibres”, com diu el vostre narrador?

—Efectivament. Això és la literatura i això és la vida. El que ens passa a nosaltres ha passat en uns altres marcs històrics. Repetim el que som: humans. Som previsibles, en aquest sentit.

—**Així doncs, què fem, i per a què, si ja està tot escrit?**

—És que avui serà molt difícil que algú vingui innovant, en la literatura. És allò que quan Joyce va escriure sense punts molta gent començà a fer igual: no, escolte, ara ja no té gràcia. Avui només hi ha espai per a alguna *boutade*. Però, és clar, quan el que pretens és transmetre històries, construir sensacions, traslladant-les al lector, poca innovació pots fer. Ja saps que no passaràs a la història de la literatura per la innovació, que això va ser al segle XX, però almenys sí que et permetrà continuar emocionant la gent amb el que hem fet tota la vida, que és contar històries.

—**Potser, en acabar de llegir aquest llibre, ens queda cert regust amarg...**

—És que tota la meua narrativa està basada en personatges perdedors. Parle d'un entorn concret: nacionalment oprimits, laboralment maltractats, sense un duro en la butxaca, un país que ha perdut totes les guerres... Per tant, els personatges que pugui donar, els que tenen una mica de nervi literari són precisament els perdedors. Jo vaig fer [i torna al gest de murri] una vegada una novel·la amb un *happy end*.

—**Però és que en aquesta no hi deixeu ni una esclatxa...**

—No, no: ni una. I ni tan sols a la història d'amor no li escauria un final feliç. Però també és una estratègia literària: dir, acabarem malament, però has de recordar de què s'indigna el narrador, amb la idea que el lector també pugui compartir aquesta indignació. És una manera d'intentar somoure algun sentiment. D'ira, també. Perquè possiblement l'única esclatxa que tenim és que fem de la indignació bandera. Mentre continuem com Cento Morell, sense cap mena de decisió, estem perduts. Aquest país necessita indignar-se. I molt.

—**Heretaràs la terra?**

—Sí, i te l'asfaltaràn.

—**Ara ja m'he enfadat.**

—D'això es tracta.

Núria Cadenas